

ÚSTAV ETNOLOGIE FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY

Autor disertační práce: Mgr. Julie Grúzová

Název práce: Kulturní změna v lokálních kulturách Papuy-Nové Guineje

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Oponent práce: Doc. PhDr. Václav Soukup, CSc.

POSUDEK OPONENTA PRÁCE

TÉMA DISERTAČNÍ PRÁCE

Předmětem disertační práce Mgr. Julie Grúzové je teoreticko-empirická analýza lokální komunity etnické skupiny Nungon žijící v pohoří Saruwaged ve státě Papua-Nová Guinea. Zvláštní pozornost je věnována procesům sociokulturních změn, které zde byly vyvolány vyhlášením přírodní chráněné oblasti (YUS Conservation Area) a důsledkům, jež měl tento legislativní krok na (1) vytváření nových adaptačních strategií, (2) proměny lokální domorodé kulturní identity a (3) formování nových vzorců chování místních obyvatel. V ohnisku empirického terénního výzkumu, který se pro autorku stal významným zdrojem dat užitých při zpracování její disertační práce, se ocitla také problematika nativní vizualizace a obrazové reprezentace místní kultury, přírody, ochrany biodiverzity a budoucnosti komunity obývajících vesnici Yawan. V této souvislosti považuji za důležité ocenit jak volbu tématu práce, které je z této perspektivy v odborné literatuře téměř nezpracované, tak skutečnost, že primárním zdrojem dat byl autorce její vlastní terénní výzkum realizovaný mezi příslušníky zkoumané komunity. Z tohoto hlediska lze tuto práci označit nejen za cenný příspěvek k terénní kulturní antropologii, ale také za podnětnou a inspirativní monografii umožňující hlubší zamyšlení nad metodami vizuální antropologie. Autorka totiž v průběhu svého výzkumu získala soubor nativních dětských kreseb, které následně podrobila analýze a interpretaci a učinila tak z nich

významný gnoseologický nástroj umožňující hlubší zamyšlení nad vztahem domorodců k přírodnímu i sociokulturnímu světu, který je obklopuje.

KONCEPCE A STRUKTURA PRÁCE

Při zpracování disertační práce autorka využila kromě empirických dat získaných vlastním terénním výzkumem také relevantní vědecké články a knihy. Teoretickým zázemím jejího výzkumu jí byla vedle kulturní antropologie také vizuální antropologie a díla spjatá s postmoderní reflexí pojmu kultura. Stanovené výzkumné cíle autorka promítla do koncepce i struktury disertační práce, kterou tvoří čtyři vzájemně spjaté kapitoly a rozsáhlé přílohy, zahrnující nativní kresby a studie, které na dané téma autorka již publikovala. V první kapitole, jež je věnována geografii, historii a antropologické reflexi Papuy-Nové Guineje je čtenář zasvěceně uveden do zkoumané problematiky z hlediska historické, teritoriální a kulturní rozmanitosti Nové Guineje. Zvláštní pozornost je věnována antropologickým terénním výzkumům, které na území tohoto ostrova realizovali nejvýznamnější reprezentanti kulturní a sociální antropologie. Autorka v této části práce úspěšně splnila cíl, který si zde vytýčila, totiž selektivně poukázat na ty antropologické výzkumy, které „antropology a jejich práci historicky kontextualizují“ ... a jež „jsou pro předkládanou práci stěžejní“ (str. 22).

Ve druhé kapitole autorka představila teoretická východiska své práce s důrazem na přístupy rozvíjené v rámci ekologické antropologie a kulturního materialismu. Opět se zde odkazuje na klasiky kulturní antropologie (J. Steward, L. White, M. Harris) s cílem prezentovat antropologický pojem kultury jako nosný gnoseologický nástroj kulturně-ekologických výzkumů, které považuje ve vztahu ke své práci za relevantní. Podnětná je i její snaha stručně popsat současný stav poznání a sociokulturní změny v kontextu výzkumů realizovaných na Papuy-Nové Guineji. Tato část práce je ale velice skicovitá a rozhodně by si zasloužila podrobnější rešerši. Za inspirativní je nicméně možné označit autorčin exkurz k dílu britské antropoložky Mary Douglas, konkrétně k její dichotomii „čisté – nečisté“ a aplikaci této taxonomie na „tabuizovaný“ vztah Nungonů ke stromovým klokanům. Logickou součástí této části práce je i subkapitola věnovaná sociokulturním změnám, které lze u zkoumané populace zaznamenat „v oblasti náboženství (str 48-49) „v oblasti genderu“ (str. 49-51), „v oblasti technologií“ (str 52-53). Bohužel také tato část je zpracovaná velmi reduktivně, selektivně a jako celek působí nekonzistentním a fragmentárním dojmem. Nabízí se zde zejména otázka, proč autorka volila právě tyto oblasti sociokulturní změny, když z jejího vlastního výzkumu je zřejmé, že k radikálním sociokulturním změnám dochází také

v oblasti ekologie (např. v případě zkoumané lokality nová legislativa a v jiných oblastech Nové Guineje destruktivní růst těžby dřeva), ekonomiky a produkce potravin (například ve zkoumané lokalitě hledání nových zdrojů potravy jako je chov ryb, kachen nebo pěstování kávy), financí a směnného obchodu (růst role peněz a zboží infrastruktury), transformace a modernizace tradičních institucí, růstu cestovního ruchu nebo šíření idejí prostřednictvím masmédií. Jinými slovy, takto prezentované a výrazně zredukované typy sociokulturní změny nepovažuji v této nerozpracované podobě za příliš šťastné.

Ve třetí kapitole autorka věnovala pozornost prezentaci metodologických východisek své práce. Stručně a přehledně, s odkazem na klasiky terénních výzkumů, zde čtenáře seznamuje s metodami, které ve svém výzkumu použila. V souladu se současnými metodologickými trendy zde prezentuje také fenomén antropologické „reflexivity“. Plně s autorkou souhlasím, že reflexivita představuje významnou dimenzi antropologického terénního výzkumu. Není mi ale jasné, jak reflexivitu uplatnila ve svém vlastním výzkumu, proto považuji za užitečné, aby se k této problematice vyjádřila v průběhu vlastní obhajoby. Logickým vyústěním disertační práce je čtvrtá kapitola věnovaná etnické skupině Nungon a prezentaci výsledků provedeného terénního výzkumu s důrazem na interpretaci nativních dětských kreseb věnovaných výzkumným tématům (1) kultura, (2) rodina a příbuzenství, (3) moje vesnice, (4) příroda a její ochrana, (5) Yawan za 50 let. Navzdory dílčím výhradám disertační práce jako celek vykazuje promyšlenou strukturu, která autorce umožnila nejen prezentovat ústřední téma své práce, ale také úspěšně popsat a verifikovat řadu dílčích otázek spjatých s procesy sociokulturní změny, jež ve zkoumané komunitě probíhají. Podle mého názoru ale práce vykazuje co do rozsahu jednotlivých kapitol jistou neproporčnost. Domnívám se, že první tři kapitoly (s výjimkou části věnované geografii a historii Papuy-Nové Guineje, která by si zasloužila zásadně rozšířit) mohly být prezentovány v mnohem stručnější podobě. Oproti tomu terénním výzkumem dobře podložená čtvrtá kapitola, jež je věnovaná popisu, analýze a interpretaci kultury etnické skupiny Nungon, mohla být mnohem rozsáhlejší.

OTÁZKY K OBHAJOBĚ

1. Vymezte tři zásadní poznatky, ke kterým jste dospěla v průběhu terénního výzkumu.
2. Jaké hypotézy nebo výzkumné okruhy je možné na základě Vašich poznatků učinit předmětem dalšího empirického výzkumu etnické skupiny Nungon.
3. Jak jste učinila (učinila-li jste) reflexivitu součástí svého terénního výzkumu.

CELKOVÉ HODNOCENÍ

Obecně je možné konstatovat, že Mgr. Julie Grúzová velmi dobře vymezila předmět, metody i cíle své práce. Zvolené koncepci vhodně podřídila strukturu i postup zpracování jednotlivých tematických okruhů. Odborný přínos práce je možné vidět v realizaci empirického výzkumu mezi příslušníky etnické skupiny Nungon a prezentaci této kultury skrze prizma nativních dětských kreseb. Autorka prokázala velmi dobrou odbornou kompetenci ve zkoumané problematice, kterou získala jak v průběhu terénního výzkumu, tak studiem relevantních teoretických pramenů. K přednostem práce patří velice čistý odborný jazyk, analýza nosných tematických okruhů, správné užívání odborné terminologie a kvalitní přílohy. Považuji za důležité podotknout, že takto koncipovaná disertační práce na dané téma dosud nebyla zpracována.

Doporučuji disertační práci Mgr. Julie Grúzové k obhajobě. Předložený text splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci.

V Praze 23.8.2015

Doc. PhDr. Václav Soukup, CSc.